

تحقیق در یک مسأله مهم فقہی

نوشتہ

حاج شیخ عباسعلی ادیب

پروفیسر کالج علوم انسانی و مطالعات فرہنگی

پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر ڈاکٹر سید محمد رفیق صاحب، ریسرچ ڈائریکٹر، انسٹیٹیوٹ آف سائنسز، جامعہ اسلامیہ، لاہور

پروفیسر ڈاکٹر سید محمد رفیق صاحب، ریسرچ ڈائریکٹر، انسٹیٹیوٹ آف سائنسز، جامعہ اسلامیہ، لاہور
پروفیسر ڈاکٹر سید محمد رفیق صاحب، ریسرچ ڈائریکٹر، انسٹیٹیوٹ آف سائنسز، جامعہ اسلامیہ، لاہور
پروفیسر ڈاکٹر سید محمد رفیق صاحب، ریسرچ ڈائریکٹر، انسٹیٹیوٹ آف سائنسز، جامعہ اسلامیہ، لاہور

یکی از مسائل مهم فقهی ریاضی که به روزگار ما مورد نیاز مسلمانان ممالک شمالی آسیا و اروپا و آمریکا و مسافران این نواحی است - و متأسفانه در متون فقهی بدان پرداخته‌اند - مسأله اوقات نماز و روزه است. اینجانب برای خدمت به اسلام و مسلمین در تحقیق این مسأله رنج برده و آن را در طی سه مسأله بررسی نموده‌ام :

اول - در بعضی از بلاد که عرض شمالی آنها از چهل و هشت درجه و سی و سه دقیقه بیشتر می‌شود، مانند شهرهایی که در جدول شماره یک درج گردیده‌است. در این بلاد روشنی اول شب (= شفق) با روشنی صبح (= فلق) متصل می‌شود و آن در اواخر بهار و اوائل تابستان می‌باشد. این اتصال ابتداءً زیاد واضح نیست لکن پس از چند روز آن روشنیایی ظاهرتر است و اشکال آن این است که اول وقت نماز صبح که اول امساک برای روزه باشد، معلوم نیست و ما اثبات نموده‌ایم که اول صبح نصف شب آنجاست.

دوم - در بلادی که عرض آنها از شصت و شش درجه و سی و سه

دقیقه - که مدار قطب شمالی و ابتداء قطعه منجمده شمالی است - تجاوز کند . در این نواحی علاوه بر آن که ابتداء در اواخر فصل بهار یا اوائل تابستان روشنایی اول شب (= شفق) با روشنایی صبح (= فاق) متصل می شود ، پس از آن آفتاب دیگر غروب نمی کند و در آغاز مماس افق شمالی گردیده پس از آن چند روزی ارتفاع می یابد؛ از آن پس باز شب آغاز می شود ولی بعد از آن اتصال دو روشنایی چند روزی باقی است . در این شهرها اوقات نمازها و وقت روزه مشخص نیست و ما آن را با ادله معلوم نموده ایم .

سوم - در همین شهرها در اواخر ماههای خزان و اوائل زمستان آفتاب تا مدتی طلوع نمی کند و پیوسته شب است ، حکم آن را را نیز با ادله و اصول تعیین نموده ایم . در جدول شماره دو به بعضی از بلادی که در مسأله دوم و سوم عنوان گردید ، پرداخته ایم . *

شعبه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

جدول شماره یک

جدول اتصال روشنایی شفق و فلق در شهرهایی که عرض آنها از

۴۸ درجه و ۳۳ دقیقه بیشتر است .

انتهای زمان اتصال	ابتدای زمان اتصال	عرض شمالی		نام کشور	نام پایتخت یا شهر مهم
		درجه	دقیقه		
مرداد ۲۷	۴ اردیبهشت	۵۹	۲۰	سوئد	استکهام
« ۲۹	« ۲	۵۹	۵۲	نروژ	اسلو
« ۱۶	« ۱۵	۵۵	۲۳	دانمارک	کپنهاگ
« ۱۵	« ۱۲	۵۵	۵۵	روسیه	مسکو
« ۲۸	« ۵	۵۹	۵۵	روسیه	لنینگراد
« ۳	« ۲۸	۵۲	۲۳	هلند	آمستردام
تیر ۲۵	۶ خرداد	۵۰	۲۸	یازیک	بروکسل
مرداد ۴	۲۷ اردیبهشت	۵۲	۳۰	آلمان	برلن
تیر ۲۱	۱۰ خرداد	۵۰	۵	چکوسلواکی	پراگ
« ۲۹	« ۳	۵۱	۳۱	انگلیس	لندن
« ۳۰	« ۲	۵۱	۲۸	انگلیس	رسمخانه گرنویچ
مرداد ۳	۲۸ اردیبهشت	۵۲	۱۳	لهستان	ورشو

جدول شماره ۲

این جدول شهرهایی است که در آنها ابتداء روشنایی اول شب و سپیده صبح متصل می شود و پس از آن مدتی آفتاب ظاهر گردیده غروب نمی کند و پس از طلوع و غروب باز روشنایی اول شب و سپیده صبح نامدتی متصل است و در اواخر فصل خزان و اول زمستان مدتی آفتاب طلوع نمی نماید و شب ادامه می یابد .

شهر	کشور یا ولایت	عرض		آخر اتصال	اول روز دائمی	آخر روز دائمی	اول شب دائمی	آخر شب دائمی
		درجه	دقیقه					
پان امرکن	سیبری	۲۰	۶۹	۷ فروردین	۲۴ شهریور	۱ خرداد	۳۱ تیر	۱ آذر
ایزبه	«	«	۶۹	۶ «	۲۳ «	۲ «	۲۷ «	۴ «
لویاریو	«	«	۶۷	۱۳ «	۱۷ «	۱۹ «	۱۲ «	۱۹ «
نیستون کلیم	«	«	۶۸	۱۰ «	۲۱ «	۱۰ «	۲۱ «	۱۰ «
یرستو سرسک	«	۲۰	۶۷	۲۱ «	۱۹ «	۱۶ «	۱۴ «	۱۶ «
کمون مولتی	«	«	۸۱	۷ اسفند	۲۲ مهر	۲۴ فروردین	۷ شهریور	۲۴ مهر
جزیره اسوال	آسیا	«	۷۸	۱۵ «	۱۶ «	۲ اردیبهشت	۲۹ مرداد	۲ آبان
آلتا	فروژ	«	۶۹	۸ فروردین	۲۳ شهریور	۵ خرداد	۲۴ تیر	۵ آذر
ایناری	فنلاند	«	۶۸	۱۰ «	۲۱ «	۱۰ «	۲۱ «	۱۰ «
تواتا	آلاسکا	۳۰	۶۷	۱۲ «	۱۹ «	۱۴ «	۱۶ «	۱۴ «
جزیره گن بیبل	آمریک	«	۸۲	۵ اسفند	۲۵ مهر	۲۱ فروردین	۱۲ شهریور	۲۱ مهر
کرائت	«	«	۸۴	۳۰ بهمن	۲۱ آبان	۱۵ «	۱۶ «	۱۵ «
اتاباک	آلاسکا	«	۷۱	۳ فروردین	۲۸ شهریور	۲۵ اردیبهشت	۶ مرداد	۲۵ آبان
اوماک	گرو-نیلند	«	۷۲	۱ «	۳۱ «	۲۱ «	۹ «	۲۱ «
یروک	«	«	۷۳	۲۸ اسفند	۳ مهر	۱۸ «	۱۲ «	۱۸ «
کوک	«	«	۷۴	۲۵ «	۵ «	۱۲ «	۱۷ «	۱۴ «

یادداشت :

* این مقاله را حضرت آیه الله حاج شیخ عباسعلی ادیب - دامت افاضاته
العالیه - به استدعای ریاست دانشکده براساس تألیف منبف خسویش
« الرسالة القطیبة فی اوقات الصلوات والصوم فی المناطق الشمالية » پرداخته اند .
طالبان تفصیل در این باب را بدان رساله بدیع حوالت می دهیم .

پڙهه ښکاري ځاي ځانگړي ځانگړي ځانگړي
پرتال جامع علوم انساني